

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio LXXIII. [De sacramento eucharistiæ secundum se, in sex articulos
diuisa.]

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

Urbanus r. in epist. ad omnes Christianos, habetur de consec. dist. 5. ca. Omnes fideles r.

tur actum. 8. vnde Urbanus Papa * dicit, Omnes fideles, per manus impositionem episcoporum Spiritum sanctum post baptismum accipere debet, vt pleni Christiani inueniantur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Papa in ecclesia habet plenitudinem potestatis, ex qua potest quaedam quae sunt superiorum ordinum, committere quibusdam inferioribus, sicut quibusdam presbyteris concedit conferre minores ordines, quod pertinet ad potestatem episcopalem. Et ex hac plenitudine potestatis concessit beatus Gregor. * Papa, quod simplices sacerdotes hoc sacramentum conferrent, quamdiu scandalum tolleretur.

Lib. 3. epist. 26. in fi.

AD SECUNDUM dicendum, quod sacramentum baptismi est efficacius quam hoc sacramentum, quantum ad remotionem mali: eo quod est spiritualis generatio, quae est mutatio de non esse in esse: hoc autem sacramentum est efficacius ad proficiendum in bono: quia est quoddam spirituale augmentum de esse imperfecto ad esse perfectum, & ideo hoc sacramentum digniori ministro committitur.

Lib. 2. ca. 30. circa principium.

AD TERTIUM dicendum, quod sicut * Rabanus dicit in lib. de institutione clericorum, signatur baptizatus chrismate in summitate capitis per sacerdotem, per pontificem vero in fronte, ut in priori vnditione, significetur super ipsum Spiritum sancti descensus ad habitationem Deo consecrandam: in secunda quoque, ut eiusdem Spiritus sancti septiformis gratia, cum omni plenitudine sanctitatis & scientiae & virtutis, venire in hominem declaratur. non ergo propter digniorem partem, sed propter potiore effectum, haec vnditio episcopis reseruat.

¶ Super Quaestione 72. Ar. 2. h. d. c. m. i.

ARTICVLVS XII. Vtrum ritus huius sacramenti sit conueniens.

4. dist. 7. q. 3. Ar. 2. q. 2. ad 2. scilicet & in expositione litera.

IN articulo duodecimo, hoc solū vñ dicitur, quod circa ieiunium tam confirmatoris, q̄ confirmandi, seruanda vñ cuiusque ecclesiae consuetudo: hoc n. est de iure positiuo, & in paucis forte ecclesijs seruatur pp̄ causas in litera allegatas, multitudine scilicet confirmatorū, quos simul oportet confirmari, & separatim quandoque propter contiuum periculum incerta mortis, adiuncta maxima incommoditate habedi episcopum ad votum;

Art. 1. huius q. ad 3. & q. 65. ar. 4.

¶ 2. Præter. Sicut hoc sacramentum requirit deuotionē & dantis & recipientis, ita etiam & sacramentum baptismi: sed in sacramento baptismi non requiritur quod a ieiuniis sumatur vel conferatur, ergo uidetur inconuenienter statutum in concilio Aurelianensi, * vt ieiuniis ad confirmationem veniant, & in concilio Meldensi, ut episcopi non nisi ieiunij, per impositionem manuum Spiritum sanctum tradant.

Referatur hæc de consec. d. 5. ca. Vt ieiunij. Et vt episc. Ar. 2. huius

¶ 3. Præter. Chrisma est quoddam signum plenitudinis Spiritus sancti, vt supra dictum est: * Sed plenitudo Spiritus sancti data est fidelibus Christi in die Pentecostes, vt habetur Act. 2. magis ergo debet chrisma confici, & benedici in festo Pentecostes, quam in coena Domini.

SED CONTRA est, vñs Ecclesia, quae a Spiritu sancto gubernatur.

RESPON. Dicendum, quod Dominus Matth. 18. fide libus suis promittit, dicens, ubi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum: & ideo firmiter tenendum est, quod ordinationes Ecclesiae dirigantur secundum sapientiam Christi. Et propter hoc certū esse debet, ritus, quos Ecclesia obseruat in hoc, & in aliis sacramentis esse conuenientes.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod sicut Melchisedech Papa * dicit, ita coniuncta sunt hæc duo sacra. (liba p̄simi & confirmationis) vt ab inuicem nisi morte præueniente nullatenus possint segregari, & unum sine altero rite perfici non possit. Et iō eadem rpa sunt præfixa baptismō solenniter celebrando, & huic sacramento: sed quia hoc sacramentum a solis episcopis datur, qui non sunt semper praesentes, vbi presbyteri baptizant, oportuit quantum ad communem usum, sacramentum confirmationis etiā in alia tempora differri.

AD SECUNDUM dicendum, quod ab illa prohibitione excipiuntur infirmi, & morte periclitantes: sicut in statuto Meldensi * concilij legitur. Et ideo propter multitudinem fidelium, & propter pericula imminencia, sustinetur vt hoc sacramentum (quod non nisi ab episcopis dari potest) etiam a non ieiunij detur vel accipiatur: quia unus episcopus precipue in magna dioecesi, non sufficeret ad tot homines confirmandos, si eis tempus ardeat: vbi tamen congrue obseruari potest, conuenientius est vt a ieiuniis detur & accipiatur.

AD TERTIUM dicendum, quod sicut ex concilio Martini papae * habetur, omni tpe licebat chrisma conficere: sed quia solennis baptismus, ad quem requiritur vñs chrismatis, in vigilia paschae celebratur, congrue ordinatum est, ut per biduum ante ab episcopo chrisma benedicatur, ut possit per dioecesim destinari. Dies etiam ille satis congruit ad materias sacramentorum benedicendas, in quo fuit eucharistiae sacramentum institutum, ad quod omnia alia sacramenta quodammodo ordinantur, sicut supra dictum est.

QVAESTIO LXXIII.

De sacramento eucharistiae secundum se, in sex articulos diuisa.

ONSEQUENTER considerandum est de sacramento eucharistiae. Et primo de ipso sacramento. Secundo de materia. Tertio de forma. Quarto de effectibus. Quinto de recipientibus hoc sacramentum. Sexto de ministro. Septimo de ritu.

CIRCA primum quaeruntur sex. ¶ Primo, Vtrum eucharistia sit sacramentum. ¶ Secundo, Vtrum sit unum vel plura. ¶ Tertio, Vtrum sit de necessitate salutis. ¶ Quarto, de nominibus eius. ¶ Quinto, De institutione ipsius. ¶ Sexto, de figuris eius.

¶ Super Quaestione 73. Ar. primum.

IN articulo primo notandum occurrit in responsione ad tertium, quod diuini differantiam, quae ibi enarrantur inter eucharistiam, & alia sacramenta habentia materiam sensibilem (quod propter poenitentiam, & matrimonium dicitur) secunda differencia sumit gratiam non solum secundum seipsam, sed secundum suum effectum, qui est vnitas corporis Christi mystici: ita quod cum audis sacramentum eucharistiae rem tantum esse gratiam, susceptionem autem vnitatem ecclesiae: aut corpus Christi mysticum, non diuersa intelligas: qm̄ hæc oia nihil aliud sunt quam gratia Dei in suis fidelibus.

AR-

ARTICVLVS PRIMVS.

Utrum Eucharistia sit sacramentum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur qd eucharistia non sit sacramentum. Ad idem enim no debet ordinari duo sacramenta: quia unumquodque sacramentum efficax est ad suum effectum pducendum. Cum ergo ad perfectionem ordinetur & confirmatio & eucharistia (ut dicit Dion. 4. c. Eccl. hier.) videtur eucharistia non esse sacramentum, cum confirmatio sit sacramentum, ut prius habitum est. f.

¶ 2. Præ. In quolibet sacramento nouæ legis id, qd rissibiliter subicitur sensui, efficit inuisibilem effectum sacramenti: sicut ablutio aquæ, causat & characterem baptismalem, & ablutionem spiritualem, sicut supra dictum est. * Sed species panis & uini, quæ subiciuntur sensui in hoc sacramento, non efficiunt neq; ipsum corpus Christi uerum, quod est res & sacramentum, neque corpus mysticum, quod est res tantum in eucharistia. ergo uidetur quod eucharistia non sit sacramentum nouæ legis.

¶ 3. Præ. Sacramenta nouæ legis habentia materiã in usu materiæ perficiuntur: sicut baptismus in ablutione, & confirmatio in chrismatis signatione. si ergo eucharistia sit sacramentum, perficeretur in usu materiæ, non in consecratione ipsius materiæ, qd patet esse falsum: quia forma huius sacramenti, sunt uerba quæ in consecratione materiæ dñi, ut infra patebit. * ergo eucharistia non est sacramentum.

SED CONTRA est, qd in collecta dicitur, hoc tuum sacramentum non sit nobis reatus ad penam.

RESPON. Dicendum, qd sacramenta ecclesiæ ordinantur ad subueniendum homini in uita spuali: uita autem spiritualis, uita corporali conformatur eo quod corporalia, spirituum similitudine gerunt: manifestum est autem, quod sicut ad uitam corporalem requiritur generatio, per quam homo uitam accipit, & augmentum, quo homo perducitur ad perfectionem uitæ, ita etiam requiritur alimentum quo homo conseruatur in uita, & ideo licet ad uitam spiritualem oportuit esse baptismum, qui est spiritualis generatio, & confirmatio, quæ est spirituale augmentum, ita oportuit esse sacramentum eucharistia, quod est spirituale alimentum.

AD PRIMVM ergo dicendum, qd duplex est perfectio: una quæ est in ipso homine, ad quam perducitur per augmentum, & talis perfectio competit confirmationi: alia autem est perfectio, quam homo consequitur ex adiunctione alicuius extrinseci, hominem conseruantis: puta ex adiunctione cibi, uel indumenti, uel alicuius huiusmodi, & talis perfectio cõpetit Eucharistia, quæ est spiritualis refectio.

AD SECVDVM dicendum, qd aqua baptismi nõ causat aliquem spirituales effectum propter ipsam aquam, sed propter uirtutem Spiritus sancti in aqua existentem: unde Chrysost. * dicit super illud Ioan. 5. Angelus Domini secundum tempus, &c. In baptizatis nõ simpliciter aqua operatur: sed cum Spiritus sancti susceperit gratiam, tunc omnia soluit peccata: sicut autem se habet uirtus Spiritus sancti ad aquam baptismi, ita se habet corpus Christi uerum ad species panis & uini: unde species panis & uini non efficiunt aliquid, nisi uirtute corporis Christi ueri.

AD TERTIVM dicendum, qd sacrum dñi ex eo qd continet aliquid sacrum: pot aut aliquid esse sacrum dupliciter, s. absolute, & in ordine ad aliud:

A hæc autem est differentia inter Eucharistiam & alia sacramenta habentia materiam sensibilem, qd Eucharistia continet aliquid sacrum absolute, scilicet ipsum Christum, aqua uero baptismi continet aliquid sacrum in ordine ad aliud, scilicet uirtutem ad sanctificandum, & eadem ratio est de chrismate & similibus. Et ideo sacramentum Eucharistia perficitur in ipsa consecratione materiæ, alia uero sacramenta perficiuntur in applicatione materiæ ad hominem sanctificandum. Et ex hoc etiam consequitur alia differentia: nam in sacramento Eucharistia id, quod est res & sacramentum, est in ipsa materia: id autem quod est res tantum, est in suscipiente, scilicet gratia quæ confertur: in baptismo autem utrumque est in suscipiente, scilicet & character, qui est res & sacramentum, & gratia remissionis peccatorum, quæ est res tantum, & eadem ratio est de aliis sacramentis.

ARTICVLVS II.

Utrum hoc sacramentum sit unum vel plura.

AD SECVDVM sic proceditur. Videtur qd Eucharistia non sit unum sacramentum, sed plura: Dicitur enim in collecta, purificent nos domine sacramenta, quæ sumpsimus: quod quidem dicitur propter Eucharistia susceptionem. ergo Eucharistia non est unum sacramentum, sed plura.

¶ 2. Præ. Impossibile est multiplicari genere, non multiplicari speciem, sicut qd vnus homo sit plura animalia: sed signum est genus sacramenti, ut supra dictum est. * Cum igitur in Eucharistia sint plura signa, scilicet panis & uinum, uidetur consequens esse, quod sint plura sacramenta.

¶ 3. Præ. Hoc sacramentum conficitur in cõsecratione materiæ, sicut dictum est: * sed in hoc sacramento est duplex materiæ consecratio, ergo est duplex sacramentum.

SED CONTRA est, quod Apost. dicit 1. Corinth. 10. Vnus panis & unum corpus multi sumus omnes, qui de uno pane & de uno calice participamus. ex quo patet, quod Eucharistia est sacramentum Ecclesiasticæ unitatis: sed sacramentum similitudinem gerit rei, cuius est sacramentum. ergo Eucharistia est unum sacramentum.

RESPON. Dicendum, qd sicut dicitur 5. Metaphys. * vnus dicitur, non solum quod est inuisibile, uel quod est cõtinuum, sed etiam quod est perfectum: sicut dñi una domus, & vnus homo. est autem unum in perfectione, ad cuius integritate concurrunt oia, quæ requiruntur ad

¶ Super Questionis 73. Articulum secundum.

IN secundo articulo aduerte sacramentum Eucharistia dici multa materialiter, non ea ratione quod multitudo in eo sit pure materialis (quo nam partes eius habent suas proprias materias, ut patet de hostia & calice: sunt enim uel partes heterogeneæ) sed quia huiusmodi multa se habent ut integritati vnium, quod est refectio spiritualis: a cuius formali uirtute vnium sacramentum dicitur Eucharistia: significans & corpus & sanguinem. Christi sub specie cibi & potus. Quocirca non est hic requirenda res aliqua extrinseca, quæ integretur uelut quedam tertia res ex corpore & sanguine Christi sub speciebus panis & uini, sicut domus integratur ex suis partibus: sed ad finem respiciendum est, & ex unitate finis propti, qui est spiritualis refectio, unitas sumitur sacramenti: sicut ex unitate refectiois corporalis sumitur unitas prandii aut coenæ. Nec ista significatio per accidens se habet ad huius sacramenti rationem, nam corpus sub specie cibi, & sanguis sub specie potus, significant palci & potari: ac per hoc utrumque simul, uelut perfectum alimentum signum est totale perfectio refectiois spiritualis.

Infr. q. 78. art. 6. ad 2. Et 4. dist. 8. q. 1. art. 1. q. 2.

¶ 2. art. 1.

Ar. preced.

Li. 5. meta. 2. tex. 9. vsque ad 13. to. 3.

finem

finem eiusdem: sicut homo integratur ex omnibus membris necessarijs ad operationem animae, & domus integratur ex omnibus partibus, quae sunt necessariae ad inhabitandum, & sic hoc sacramentum dicitur unum. Ordinatur enim ad spirituales refectionem, quae corporali conformatur: ad corporalem autem refectionem duo requiruntur, scilicet cibus, qui est alimentum siccum, & potus, qui est alimentum humidum. Et ideo etiam ad integritatem huius sacramenti duo concurrunt, scilicet spiritualis cibus, & spiritualis potus, secundum illud Ioan. 6. Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus. ergo hoc sacramentum multa quidem est materialiter, sed vnum formaliter & perfectiue.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod in eadem collecta, & pluraliter dicitur primo, purificent nos sacramenta quae sumpsimus: & postea singulariter subditur: hoc tuum sacramentum non fit nobis reatus ad poenam, ad ostendendum, quod hoc sacramentum quodammodo est multa: simpliciter autem vnum.

AD SECVNDVM dicendum, quod panis, & vinum materialiter quidem sunt plura signa: formaliter vero, & perfectiue unum, in quantum ex eis perficitur vna refectione.

AD TERTIVM dicendum, quod ex hoc quod est duplex consecratio materiae huius sacramenti, non potest plus haberi, nisi quod hoc sacramentum materialiter est multa, ut dictum est. *

In corp. ar.

¶ Super Quaestione 73. Articulum tertium.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum Eucharistia sit de necessitate salutis.

Inf. q. 80. ar. 1. Et 4. d. 9. ar. 1. q. 2. & alib. 12. q. 3. ar. 2. q. 1. Et 10. 6. lect. 7.

TITVLVS vt sonat. ¶ In corpore primo distinctio ponitur bimembris: secundum respondetur quae fito, iuxta vtrumque membrum. Distinctio est. Duo sunt in sacramento Eucharistiae, scilicet sacramentum, & res sacramenti. Respondeo in tribus conclusionibus: quarum duae prima ad secundum membrum, tertia autem ad primum spectat distinctionis membrum. Prima conclusio est: sacramentum Eucharistiae quo ad rem sacramenti est de necessitate salutis. Probat, Res sacramenti est vnitas corporis Christi mystici, sine qua non potest esse salus. ergo. Antecedens pro secunda parte declaratur ex similitudine ecclesiae ad arcam Noe, & similitudo probatur auctoritate Petri Apostoli. Secunda conclusio est. Ante perceptionem sacramenti eucharistiae, potest haberi res sacramenti eucharistiae, ac per hoc salus. Pro-

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod hoc sacramentum sit de necessitate salutis. Dicit enim Dominus Io. 6. Nisi manducaueritis carnem filii hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis: sed in hoc sacramento manducatur caro Christi, & bibitur sanguis eius. ergo sine hoc sacramento non potest homo habere salutem spirituales vitae.

¶ 2 Prater. Hoc sacramentum est quoddam spirituale alimentum: sed alimentum corporale est de necessitate corporalis salutis. ergo etiam hoc sacramentum est de necessitate spiritualis salutis.

¶ 3 Prater. Sicut baptismus est sacramentum dominicae passionis, sine qua non est salus, ita & Eucharistia: dicit enim Apostolus 1. Corinth. 11. Quotiescumque manducaueritis panem hunc, & calicem biberitis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat. ergo sicut baptismus est de necessitate salutis, ita etiam hoc sacramentum.

¶ **S**ED CONTRA est, quod Aug. scribit Bonifacio contra pelagianos, *

Nec illud cogitetis, paruulos vitam habere non posse, qui sunt expertes corporis, & sanguinis Christi.

RESPON. Dicendum, quod in hoc sacramento duo est considerare, scilicet ipsum sacramentum, & rem sacramenti: dictum est autem, quod res huius sacramenti est vnitas corporis mystici, sine qua non potest esse salus: nulli enim pater aditus salutis extra Ecclesiam, sicut nec in diluuiio absque arca Noe, quae significat Ecclesiam, ut habetur 1. Petri. 3. dictum est * autem supra, quod res alicuius sacramenti haberi potest ante perceptionem sacramenti, ex ipso voto sacramenti percipiendi: unde ante perceptionem huius sacramenti, potest homo habere salutem ex voto percipiendi hoc sacramentum: sicut & ante baptismum ex voto baptismi, ut supra dictum est. * Est tamen differentia quantum ad duo. Primo quidem, quia baptismus est principium spiritualis vitae, & ianua sacramentorum: Eucharistia vero est quasi consummatio spiritualis vitae, & omnium sacramentorum finis (ut supra dictum est) per sanctificationes enim omnium sacramentorum, fit preparatio ad suscipiendam uel consecrandam Eucharistiam. Et ideo perceptio baptismi est necessaria ad inchoandam spiritualem uitam, perceptio autem Eucharistiae est necessaria ad consummandam ipsam: non ad hoc quod simpliciter habeatur, sed sufficit eam habere in uoto, sicut & finis habetur in desiderio, & intentione. Alia differentia est: quia per baptismum ordinatur homo ad Eucharistiam, & ideo ex hoc ipso quod pueri baptizantur, ordinantur per Ecclesiam ad Eucharistiam, & sic, sicut ex fide Ecclesiae credunt, sic ex intentione Ecclesiae desiderant Eucharistiam, & per consequens recipiunt rem ipsius: sed ad baptismum non ordinantur per aliud praecedens sacramentum, & ideo ante susceptionem baptismi, non habent pueri aliquo modo baptismum in uoto, sed solum adulti, unde rem sacramenti non possunt percipere sine perceptione sacramenti: & ideo hoc sacramentum non hoc modo est de necessitate salutis, sicut baptismus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut Aug. * dicit, exponens illud uerbum Io. Hunc cibum, & potum, s. carnis suae, & sanguinis societatem uult intelligi cor-

bat dupliciter: primo ex uniuersali regula, ex uoto sacramenti potest haberi res sacramenti: secundum ex simili accidente in baptismo. Tertia conclusio est. Sacramentum eucharistiae non hoc modo est de necessitate salutis sicut baptismus. Probat dupliciter: ex duplici scilicet similitudine eucharistiae ad baptismum. Prima consistit in hoc, quod perceptio baptismi est necessaria ad inchoandam vitam spiritualem: perceptio uero eucharistiae est necessaria ad consummandam vitam spiritualem. ergo ille est necessarius ut principium hanc finis. In uoto, secunda consistit in hoc, baptismus non potest haberi in uoto per aliud sacramentum, eucharistia potest haberi in uoto per aliud sacramentum. ergo pueri non possunt habere rem sacramenti baptismi sine perceptione sacramenti baptismi: possunt autem habere rem sacramenti eucharistiae absque perceptione sacramenti eucharistiae.

¶ Aduerte hic primo, quod harum rationum prima (quae attendit penes differentiam inter habere se ut principium, & habere se ut finis) ad hoc, tenet, quod baptismus simpliciter natura est necessarius secundum actualem ipsius exhibitionem: quia principium secundum ordinem generationis debet esse secundum se in esse reali exteriori. Eucharistia uero simpliciter natura est necessaria secundum uotum: quia finis saluatur secundum esse in intentione, ita quod quasi dicit, quod baptismus per se saluatur secundum eius perceptionem, & per accidens ut in uoto. Eucharistia autem non solum per se saluatur consummando salutem secundum ipsius perceptionem, sed et per se saluatur, ut in uoto: quia ille principij hanc finis rationem habet.

¶ Aduerte secundo, quod secunda ratio penes modum habendi rem sacri attenditur, ut baptismi res dupliciter tantum haberi posse

Lib. 4. de sacra. Pelag. in uoto

Q. 8. art.

Q. 8. art.

3. 2. 1. 2. 3.

Q. 8. art.

Inf. q. 80. ar. 1. Et 4. d. 9. ar. 1. q. 2. & alib. 12. q. 3. ar. 2. q. 1. Et 10. 6. lect. 7.

Art. 4. 2. 1.

Trat. 1. 1. 1. 1.

posse dī. vel percipiēdo sacramētū, vel per votum propriū, res autem eucharistia potest tripliciter haberi, vel percipiēdo sacramētū, vel per votum propriū, vel per antecedens sacramētū. Et hic vltimus modus habendi vocatur per quandam accommodationem habere rem sacramenti eucharistia per votū castitatis: sicut fides pernam vocatur fides ecclesiae. S. quando autem proprietatem sermonis, vocatur habere rem eucharistia in sui initio: quoniam sacramentum baptismi in initio est spiritualis vitæ. ¶ Aduerte tertio, qd in littera non respondetur quæsitio simpliciter & absolute, an sacramentum eucharistia sit necessarium ad salutem: nam licet distinguatur, & quo ad rem sacramenti, respondetur absolute, qd est necessarium ad salutem, tamen quo ad sacramentū non respondetur simpliciter & absolute, sed dicitur qd non est necessarium sicut baptismus Verum, si peripeticius responso hac fuerit considerata, continet responsum absolute etiam de iplo sacramento eucharistia, nam ex hoc ipso qd sacramentum eucharistia non est ad salutem necessarium sicut sacramentum baptismi, manifeste habet qd simpliciter & absolute loquendo, non est necessarium ad salutem. Et hoc attestatur parulorum salus quibus sine baptismi sacramento non est salus, & cum solo baptismi sacramento datur salus aeterna. ¶ Aduerte quarto, qd inseritur in quæstione octuagesima tractandum est de communione infantium baptizatorum, an licita sit, ubi etiam an debita esse sit, discutitur, & ideo nunc pertransimus.

poris & membrorum suorum, quod est Ecclesia in prædestinatis, & vocatis, & iustificatis, & gloriatis sanctis, & fidelibus eius: vñ sicut ipse dicit in Epist. * ad Bonifacium, nulli est aliquatenus anibigendum, tunc vñ quemque fidelium corporis sanguinisque Domini participem fieri, quando in baptisimale membrum corporis Christi efficitur, nec alienari ab illius panis calicisque consortio, etiam si antequam panem illum comedat & calicem bibat, de hoc sæculo in vnitatem corporis Christi constitutus abscedat.

AD SECVNDVM dicendum, qd hæc est differentia inter alimentum corporale & spirituale, qd alimentum corporale conuertitur in substantiam eius, qui nutritur, & ideo non potest homini valere ad vitæ conseruationem alimentum corporale, nisi realiter sumatur: sed alimentum spirituale conuertit hominem in seipsum, secundum illud, quod August. * dicit in lib. Confes. qd quasi audiuit vocem Christi dicentis sibi, nec tu mutaberis in te, sicut cibum carnis tuæ, sed tu mutaberis in me: potest autem aliquis in Christum mutari, & ei incorporari voto mentis, etiam sine huius sacramenti perceptione, & ideo non est simile;

AD TERTIVM dicendum, qd baptismus est sacramentum mortis, & passionis Christi prout homo regeneratur in Christo virtute passionis eius: sed Eucharistia est sacramentum passionis Christi, prout homo perficitur in vnione ad Christum passum: vnde sicut baptismus dicitur sacramentum fidei, quæ est fundamentum spiritualis vitæ, ita eucharistia dicitur sacramentum charitatis, quæ est vinculum perfectionis, vt dicitur Col. 3.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum conuenienter hoc sacramentum pluribus nominibus nominetur.

AD QVARTVM sic procedit: Vñ qd inconuenienter hoc sacramentum pluribus nominibus nominetur. Nomina, n. debent respondere rebus: sed hoc sacramentum est unum, ut dictum est. * ergo non debet pluribus nominibus nominari.

¶ 2 Præt. Species non notificatur conuenienter per id, quod est commune toti generi: sed eu

charistia est sacramentum nouæ legis: omnibus autem sacramentis commune est, qd in eis confertur gratia: quod significat nomen eucharistia, quod est idem, quod bona gratia, omnia etiam sacramenta remedium nobis afferunt in uia præsentis vitæ, quod pertinet ad rationem viatici, in omnibus est sacramentis sit aliquid sacrum, quod pertinet ad rationem sacrificij. Et per omnia sacramenta sibi inuicem communicant fideles: quod significat hoc nomen synaxis in Græco, uel communio in Latino. ergo hæc nomina non conuenienter adaptantur huic sacramento.

¶ 3 Præt. Hostia videtur esse idem quod sacrificiū, sicut ergo non proprie dicitur sacrificium, ita nec proprie dicitur hostia.

SED CONTRA est, qd vsus fidelium habet. RESPON. Dicendum, qd hoc sacramentum habet triplicem significationem: vnam quidem respectu præteriti, in quantum scilicet est commemoratum dominicæ passionis, quæ fuit verum sacrificium, vt supra dictum est, * & secundum hoc nominatur sacrificium. Aliam autem significationem habet, respectu rei præsentis. f. Ecclesiasticæ vnitatis, cui homines aggregantur per hoc sacramentum, & secundum hoc nominatur communio vel synaxis: dicit. n. Dam. * 4. lib. qd dicitur communio, quia communicamus per ipsam Christo, & quia participamus eius carne & deitate, & quia communicamus & vnimur ad inuicem per ipsam. Tertiam significationem habet respectu futuri, in quantum. f. hoc sacramentum est præfiguratum fructuionis Dei, quæ erit in patria, & secundum hoc dicitur viaticum, quia hic præbet nobis viam illuc peruenienti, & secundum hoc etiam dicitur Eucharistia, id est bona gratia, quia gratia Dei vita æterna (vt dicitur Ro. 6.) uel quia realiter continet Christum, qui est plenus gratia. Dicitur et in Græco metalepsis, id est assumptio, quia ut Damas. * dicit, per hoc filij deitatem assumimus.

AD PRIMVM ergo dicendum, qd nihil prohibet idem pluribus nominibus nominari, secundum diuersas proprietates uel effectus.

AD SECVNDVM dicendum, qd id, quod est commune omnibus sacramentis, attribuitur antonomastice ei, propter eius excellentiam.

AD TERTIVM dicendum, qd hoc sacramentum dicitur sacrificium, in quantum repræsentat ipsam passionem Christi. Dicitur autem hostia, in quantum continet ipsum Christum, qui est hostia salutaris, ut dicitur Ephes. 5.

ARTICVLVS V.

Vtrum institutio huius sacramenti fuerit conueniens.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod non fuerit conueniens institutio huius sacramenti.

¶ Vt enim Philosophus * dicit in 2. de Generatione, ex eisdem nutrimum, ex quibus sumus: sed per baptismum, qui est spiritualis regeneratio, accipimus esse spirituale, vt Dionys. f. dicit 2. c. Eccles. hierar. ergo per baptismum etiam nutrimum, non ergo fuit necessarium instituire hoc sacramentum, quasi spirituale nutrimum.

¶ 2 Præt. Per hoc sacramentum homines Christo vniantur, sicut membra capiti: sed Christus est caput omnium hominum, etiam qui fuerunt ab initio mundi, vt supra dictum est. * ergo non debuit institutio huius sacramenti differri usque ad cœnam Domini.

¶ 3 Præt. Hoc sacramentum dicitur esse memoriale dominicæ

Q. 48. art. 3.

Lib. 4. orth. fid. cap. 4. mcd.

Lib. 4. orth. fid. c. 14.

Infr. q. 74. ar. 4. co. Et ad 1. Et q. 80. ar. 8. ad 1. Et 4. dist. 8. q. 1. art. 3. & 1. cor. 11. l. c. 4. Et l. c. 5. l. 2. tex. 50. tom. 2. Cap. 2. eccl. hier. par. 1. mcd. Q. 48. 8.

Infr. q. 74. ar. 4. co. Et ad 1. Et q. 80. ar. 8. ad 1. Et 4. dist. 8. q. 1. art. 3. & 1. cor. 11. l. c. 4. Et l. c. 5. l. 2. tex. 50. tom. 2. Cap. 2. eccl. hier. par. 1. mcd. Q. 48. 8.

Arta. huius q. 48. ¶ Quarto, quinto, & sexto articulis, nihil occurrit scribendum.

minica passionis, secundum illud Luc. 22. Hoc facite in meam commemorationem: sed memoria est praeteritorum, ergo hoc sacramentum non debuit institui ante Christi passionem.

¶ 4. Præter. Per baptismum aliquis ordinatur ad eucharistiam, quæ non nisi baptizatis dari debet: sed baptismus institutus fuit post Christi passionem & resurrectionem, ut patet Marth. ultimo, ergo inconuenienter hoc sacramentum fuit ante passionem Christi institutum.

SED CONTRA est, qd hoc sacramentum est institutum a Christo, de quo dicitur Marci. 7. Bene omnia fecit.

RESPON. Dicendum, qd conuenienter hoc sacramentum institutum fuit in cœna, in qua scilicet Christus ultimo, cum suis discipulis fuit conuersatus. Primo quidem, ratione continentia huius sacramenti, continetur enim ipse Christus in eucharistia sicut in sacramento. Et ideo quâdo ipse Christus in propria specie a discipulis discessurus erat, in sacramentali specie seipsum eis reliquit, sicut in absentia imperatoris exhibetur veneranda eius imago: unde Eusebius emulenus * dicit, quia corpus assumptum ablaturus erat ab oculis, & illaturus sideribus, necesse erat ut die cœnæ sacramentum corporis & sanguinis sui consecraret nobis, vt coleretur iugiter per mysterium; quod semel offerebatur in pretium, secundo, quia sine fide passionis Christi numquam potuit esse salus, secundum illud Ro. 3. Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius, & ideo oportuit omni tempore apud homines esse aliquid representatiuum dominicæ passionis: cuius in veteri quidem testamento præcipuum sacramentum erat agnus paschalis, unde & Apostolus dicit 1. Cor. 5. pascha nostrum immolatus est Christus. Successit autem ei in nouo testamento eucharistiæ sacramentum, quod est rememoratiuum præterite passionis, sicut & illud fuit præfiguratiuum futuræ: & ideo conueniens fuit vt imminente passione, celebrato priori sacramento, nouum sacramentum institueret, unde Leo * papa dicit, qd, vt umbræ cederent corpori, antiqua obseruantia nouo excluditur sacramento, hostia in hostiam transit, sanguine sanguis aufertur, & legalis festiuitas, dum mutatur, impletur. tertio, quia ea quæ vltimo dicuntur, maxime ab amicis recedentibus, magis memoriæ commendantur: præsertim, quia tunc magis inflammatur affectus ad amicos: ea vero, ad quæ magis afficimur, profundius animo imprimuntur. quia igitur (vt beatus Alexand. * papa dicit) nihil in sacrificiis maius esse potest quàm corpus & sanguis Christi, nec vlla oblatio hac potior est, ideo vt in maiori veneratione haberet, Dñs in vltimo discessu suo a discipulis, hoc sacm instituit. Et hoc est quod Aug. † dicit in lib. responsonum ad Ianuarium, Saluator, quo vehementius cõmendaret mysterij huius altitudinem, vltimum hoc voluit infingere cordibus & memoriæ discipulorum, a quibus ad passionem digressurus erat.

AD PRIMUM ergo dicendum, qd ex eisdem nutritur, ex quibus sumus, nõ tamen eodem modo nobis aduenientibus. nam ea, ex quibus sumus, nobis adueniunt per generationem: eadem autem in quantum ex eis nutritur, nobis adueniunt per manducationem. unde & sicut per baptismum regeneramur in Christo, ita per eucharistiam manducamus Christum.

AD SECUNDUM dicendum, qd eucharistia est sacramentum perfectum dominicæ passionis, tanq

F continens ipsum Christum passum, & ideo non potuit institui ante incarnationem: sed tunc habebant locum sacramenta, quæ erant tantum præfiguratiua dominicæ passionis.

AD TERTIUM dicendum, qd sacm istud fuit institutum in cœna, ut in futurum esset memoriale dominicæ passionis, ea perfecta: unde signanter dicit, hæc quotiescumq; feceritis, de futuro loquens.

AD QUARTUM dicendum, qd institutio respondet ordini intentionis. Sacramentum autem eucharistiæ, quantum sit posterius baptismo in perceptione, est tamen prius in intentione. & ideo debuit prius institui, vel potest dici, quod baptismus iam erat aequaliter institutus in ipso Christi baptismo: unde & iam aliqui ipso Christi baptismo erant baptizati, vt legitur Ioan. 3.

ARTICVLVS VI.

Vtrum agnus paschalis fuerit præcipua figura huius sacramenti.

AD SEXTUM sic proceditur. Videtur quod agnus paschalis non fuerit præcipua figura huius sacramenti: Christus enim dicitur sacerdos secundum ordinem Melchisedech, propter hoc quod Melchisedech gessit figuram sacrificij Christi, offerens panem & uinum: sed expressio similitudinis facit, qd vnum ab alio denominetur, ergo vñ qd oblatio Melchisedech, fuerit potissima figura huius sacramenti. ¶ 2 Præter. Transitus maris rubri fuit figura baptismi, secundum illud 1. Cor. 10. Omnes baptizati sunt in nube & in mari: sed immolatio agni paschalis præcessit transitum maris rubri, quem subsecutus est manna, sicut eucharistia sequitur baptismum, ergo manna est expressio figura huius sacramenti, quam agnus paschalis.

¶ 3 Præter. Potissima uirtus huius sacramenti est, quod introducit nos in regnum celorum, sicut quoddam viaticum: sed hoc maxime præfiguratum fuit in sacramento expiationis, quando pontifex intrabat semel in anno cum sanguine in sancta sanctorum, sicut Apostolus probat 1. ebræo. 9. ergo videtur qd illud sacrificium fuerit expressio figura huius sacramenti, quam agnus paschalis.

SED CONTRA est, qd apostolus dicit 1. Cor. 5. pascha nostrum immolatus est Christus. itaq; epulemur in azymis sinceritatis & ueritatis.

RESPON. Dicendum, qd in hoc sacramento tria considerare possumus, scilicet id, quod est sacm tantum, quod est panis & uinum, & id quod est res & sacramentum, i. corpus Christi uerum, & quod est res tantum. effectus huius sacramenti, quantum igitur ad id, quod est sacm tantum, potissima figura fuit huius sacramenti oblatio Melchisedech, qui obtulit panem & uinum. Quantu autem ad ipsum Christum passum, qui continetur in hoc sacramento, figuræ eius fuerunt omnia sacrificia ueteris testamenti, præcipue sacrificium expiationis, quod erat solennissimum: quantum autem ad effectum, fuit præcipua eius figura manna, quod habebat in se omnis saporis suauitatem (vt dicit Sapient. 16.) sicut & gratia huius sacramenti, quantum ad omnia reficit mentem: sed agnus paschalis quantum ad hæc tria, præfigurabat hoc sacramentum: quantum enim ad primum, quia manducabatur cū panibus azymis, sicut illud exod. 12. edent carnes, & azymos panes: quantum uero ad secundum, quia immolabatur ab omni multitudine filiorum Israel quartadecima luna, quod

Habeatur de con. d. 4. ca. Quia corpus assumptum Ho. 4. in pascha. Dominum non longe a princ.

In est. 7. de passione Domini, inter principium & medium.

Alex. 1. in epist. ad omnes orthodoxos a med. illius tom. 1. concil.

In epist. 18. c. 6. a med. tom. 2.

Infr. ep. de ar. 16. ad p. caritatem, p. 4. d. 8. ca. 1. art. 2. c. 1. d. 12. 3. art. 1. q. 2. ad primum.

Alex. 1. in epist. ad omnes orthodoxos a med. illius tom. 1. concil. Infr. ref. 100.

quod fuit figura passionis Christi, qui propter innocentiam dicitur agnus: quantum uero ad effectum, quia per sanguinem agni paschalis protecti sunt filii Israel a deuastante angelo, & educti de aegyptiaca seruitute, & quantum ad hoc ponitur propria figura huius sacri agnus paschalis: quia in omnia ipsum representat, & per haec patet ratio ad obiectionem.

Super Questionis 74. Artic. primum.

QVAESTIO LXXIII.

De materia eucharistiae quantum ad speciem, in octo articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de materia huius sacramenti. Et primo, de specie materiae. secundo, de conuersione panis & uini in corpus Christi. tertio, de modo existendi corporis Christi in hoc sacro. quarto, de accidentibus panis & uini, quae in hoc sacro remanent. Circa primum quaeruntur octo.

- ¶ Primo, Vtrum panis & uinum sint materia huius sacramenti.
- ¶ Secundo, Vtrum ad materiam huius sacramenti, requiratur determinata quantitas.
- ¶ Tertio, Vtrum materia huius sacramenti sit panis triticeus.
- ¶ Quarto, Vtrum sit panis azymus, uel fermentatus.
- ¶ Quinto, Vtrum materia sacri sit uinum de uite.
- ¶ Sexto, Vtrum sit admiscenda aqua.
- ¶ Septimo, Vtrum aqua sit de necessitate huius sacri.
- ¶ Octaueso, de quantitate aquae, quae apponitur.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum materia huius sacramenti sit panis & uinum.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur quod materia huius sacramenti non sit panis & uinum. hoc enim sacramentum perfectius debet representare passionem Christi, quam sacramenta ueteris legis: sed carnes animalium, quae erant materiae sacramentorum ueteris legis, expressius representant passionem Christi, quam panis & uinum. ergo materia huius sacramenti magis debet esse carnes animalium, quam panis & uinum.

Respon. Dicendum, quod circa materiam huius sacramenti aliqui multipliciter errauerunt: quidam enim, qui dicuntur Artotyritae (ut Aug. dicit in lib. de haeresibus) offerunt panem & caecum in hoc sacramento, dicentes, a primis hominibus oblationes defruentibus terrae, & ouium suis celebratas. Alij uero, scilicet Cataphrygae, & Pezuziani, de infantis sanguine, quem de toto eius

Alexandro dicitur in libro de haeresibus.

Lib. de haeresibus.

cap. 20.

A corpore minutis punctationum uulneribus extorquent, quasi eucharistiam suam conficere perhibentur, miscentes eum farinae, panemque indetascientes. quidam uero, qui dicuntur aquarij, aquam solam sub specie sobrietatis in hoc sacramento offerunt. Omnes autem hi errores & similes excluduntur per hoc, quod Christus hoc sacramentum sub specie panis & uini instituit, ut patet Matth. 26. uin de panis, & uinum sunt materia conueniens huiusmodi sacramenti: & hoc rationabiliter. primo quidem, quantum ad usum huius sacramenti, qui est manducatio. sicut enim aqua assumitur in sacramento baptismi ad usum spiritualis ablutionis, quia corporalis ablutio communiter fit in aqua, ita panis & uinum, quibus communiter homines reficiuntur, assumuntur in hoc sacramento ad usum spiritualis manducationis. Secundo, quantum ad passionem Christi, in qua sanguis est a corpore separatus: & ideo in hoc sacramento, quod est memoriale dominicae passionis, seorsum sumitur panis, ut sacramentum corporis, & uinum, ut sacramentum sanguinis. Tertio, quantum ad effectum consideratum in unoquoque sumendum: quia ut Ambrosius dicit super epistolam ad Cor. hoc sacramentum ualet ad nutritionem animae & corporis, & ideo corpus Christi sub specie panis pro salute corporis, sanguis uero sub specie uini pro salute animae offeruntur, sicut dicitur Leu. 17. quod anima carnis in sanguine est. Quarto, quantum ad effectum respectu totius ecclesiae, quae constituitur ex diuersis fidelibus, sicut panis conficitur ex diuersis granis, & uinum fluit ex diuersis uuis, ut dicitur gl. sup. illud prima Cor. 10. Multi unum corpus sumus, &c.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod licet carnes animalium occisorum expressius representent Christi passionem: tamen minus competunt ad communem usum huius sacramenti, & ad ecclesiasticam unitatem significandam.

AD SECUNDUM dicendum, quod licet non in omnibus terris nascatur triticum uel uinum: tamen de facili, ad omnes terras deferri potest, quantum sufficit ad usum huius sacramenti: nec propter defectum alterius est, unum tamen sine altero consecrandum: quia non esset perfectum sacramentum.

AD TERTIUM dicendum, quod uinum in modica quantitate sumptum, non potest multum agrotanti nocere: & tamen si nocuum timentur, non est necesse quod omnes accipientes corpus Christi, etiam accipiant sanguinem, ut infra dicitur.

ARTICVLVS II.

Vtrum requiratur determinata quantitas panis et uini ad materiam huius sacramenti.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur quod requiratur determinata quantitas panis & uini ad materiam huius sacramenti. effectus enim gratiae non sunt minus ordinati, quam effectus naturae: sed sicut dicitur in 2. de Anima, omnium naturae constantium, positus est terminus & ratio magnitudinis & augmenti. ergo multo magis in hoc sacramento (quod dicitur

Tertia S. Thomae.

Super Questionis 74. Artic. secundum.

IN 2. art. aduerte, quod aliud est illud quod de determinata quantitate materiae, & aliud de praesentia eiusdem. in littera siquidem dicitur non esse determinatam quantitatem, sed non dicitur similiter de praesentia. Et hoc pro ratio dictum fit, ut non putetur idem, aut simile iudicium de praesentia, & de quantitate: nam in utraque forma eucharistiae mentio fit

ad Cor. si fuerit illud, hoc uocatur nouum testamentum est, 105.

Id habet Be dam in hunc locum ex Augustino 3.

Q. 30. art. 12.

4. dist. 11. q. 2. ar. 1. q. 3.

Lib. 2. de anima, text. 41. to. 2.

G G